

ביאורים

המושג האחרון שאותו הרמב"ם מסביר כאן הוא 'ימות המשיח'. בניגוד למושגים אחרים, מושג זה אינו מדבר על עולם אחר או על מציאות נסתרת לגמרי, אלא על תקופה שבה העולם הזה ימשיך להתנהל באותו האופן שהתנהל קודם. המיוחד בתקופה זו הוא שבימות המשיח עם ישראל יחזור לארצו, מלכות ישראל שמלכה הוא המשיח תהיה חזקה מאד, האומות ישלמו איתו או ינוצחו על ידיו. בתקופה זו, המציאות כולה תישאר, כביכול, כפי שהיא - יהיו מעמדות שונים בחברה, יהיה צורך להשקיע כדי להשיג מחיה וכדומה, אולם המאמץ הנצרך כדי להתפרנס, בו נתקלל אדם הראשון: "בזעת אפיך תאכל לחם" [בראשית ג, יט], יקטן באופן משמעותי מאוד עד שאדם יוכל להשיג את מחייתו בעמל מועט בלבד.

הגמרא אומרת שארץ ישראל עתידה להוציא לחמים ובגדים מוכנים, ומספרת שהיה תלמיד שכששמע את דברים הללו לגלג עליהם כיוון שהיו נשמעים לו מוזרים ותמוהים. על זה אומרת הגמרא שענה לו רבו שכמו שהפטירות גדלות מאוד כך הלחם והבגדים יצמחו.

מדברים אלו משמע כאילו בתקופה זו המציאות תשתנה לגמרי, שהרי בעולם שלנו הארץ לא מוציאה לחמים ובגדים, ואם כן קשה לכאורה על דברי הרמב"ם?

הרמב"ם הולך ברוח הדברים שכתב בהקדמתו לעיל שאין להבין את אגדות חז"ל כולן כפשוטן, ומסביר שההבטחה הזו אינה כפשוטה אלא היא מעין משל לקלות הרבה בה יוכלו בני האדם להשיג את מחייתם, ובתשובה לאותו תלמיד, שדימתה את הלחמים לפטירות, לא הייתה כוונת הגמרא לומר שכמו שצומחות הפטריות יצמחו הלחמים, אלא ענו לו תשובה שתפיס את דעתו כדי לדחות אותו לפי מיעוט הבנתו בלבד.

הרחבות

• מה בין העולם הזה לימות המשיח?

ולא ישתנה במציאות שום דבר ממה שהוא עתה - אלא שהמלכות תחזור לישראל. הרמב"ם כותב כאן שבזמן ימות המשיח העולם לא ישתנה כלל, מלבד שלטונו של מלך מבית דוד. דברים דומים הוא כותב בהלכות תשובה: "סוף כל השכר כולו והטובה האחרונה שאין לה הפסק וגרעון הוא חיי העולם הבא אבל ימות המשיח הוא העולם הזה ועולם כמנהגו הולך אלא שהמלכות תחזור לישראל וכבר אמרו חכמים הראשונים אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד" [הלכות תשובה ט, ב].

לפי דבריו, העולם הבא הוא עולם הנשמות. זוהי התכלית, עולם רוחני ללא גוף. ימות המשיח, לעומת זאת, יהיו בעולם הזה ועניינם חזרת שלטון ישראל. בימים אלו תהיה אפשרות לעסוק בתורה בנחת, ולכן חכמי ישראל התאוו להם. לאחריהם יגיע עולם הנשמות שהוא התכלית, לדעת הרמב"ם [שם ובהמשך ההקדמה]. הראב"ד במקום מסביר אחרת. העולם הבא, לפי דעתו, "הוא עולם השכר לאותו שהקב"ה מחיה בתחיית המתים ואינו עולם הנשמות שקרינו גן עדן אלא עולם התחיה הוא והוא עולם שעתיד הקב"ה לחדש לאחר ימות המשיח ותחיית המתים". התכלית העליונה היא העולם הזה לאחר תיקונו (בשם הרמב"ם בספר הזכות).

בעל העקרים מבאר מחלוקת זו. הרמב"ם וסיעתו סוברים שלנפש יש קיום בפני עצמה כעצם נבדל. היא אינה תלויה בגוף. הנשמות ירדו לגוף גשמי בעולם הזה כדי להפיץ את האמונה בעולם או בשביל שיוכלו להתעלות, מה שאינו אפשרי בעולם הבא. הרמב"ם וסיעתו סוברים שבמצב מתוקן הגוף והנפש צריכים להיות יחד. לאחר המוות נפשות הצדיקים נגנזות עד לעולם הבא, שם יחיו הגוף והנפש בהרמוניה מלאה. הגוף יתעדן וישתנה ויותר לא יהיה פירוד בין הגוף והנפש [ספר העיקרים ד, ל]. (להרחבה נוספת בנושא ראה בית אלוהים למבי"ט שער היסודות נב)

שאלות לדיון

לדעת הרמב"ם החלק הראשון ב'ימות המשיח' הוא החזרת שלטון ומלכות לישראל. מה ניתן ללמוד מכך לימינו?

כיום ניתן להשיג אוכל בקלות רבה, יחסית לעבר. מה זה אומר על ימינו? האם יש בכך גם חיסרון?

אָמְנָם "יְמוֹת הַמְּשִׁיחַ" - הוא זְמַן שֶׁתִּשׁוּב הַמְּלָכוּת לְיִשְׂרָאֵל וְיִחְזְרוּ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל; וְיִהְיֶה אוֹתוֹ הַמְּלָךְ גָּדוֹל מְאֹד וּבֵית מְלָכוּתוֹ בְּצִיּוֹן יִגְדֵל שְׁמוֹ, וְזָכְרוּ יִהְיֶה מְלֵא הַגּוֹיִים יוֹתֵר מִן הַמְּלָךְ שְׁלֹמֹה. וְיִשְׁלִימוּ אִתּוֹ כָּל הָאֲמוֹת וְיַעֲבְדוּהוּ כָּל הָאֲרָצוֹת - לְצַדְקוֹ הַגָּדוֹל וְלִנְפִלְאוֹת שִׁיְהִי עַל יָדוֹ. וְכָל מִי שִׁיקֹם עָלָיו - יִאֲבְדֶהוּ הַשֵּׁם יִתְעַלֶּה וְיִמְסַר אוֹתוֹ בְּיָדוֹ. וְכָל פְּסוּקֵי הַמִּקְרָא מְעִידִים עַל הַצְּלָחַתוֹ וְהַצְּלָחַתוֹ עִמּוֹ. וְלֹא יִשְׁתַּנֶּה בְּמִצִּיאוֹת שׁוֹם דְּבַר מִמֶּה שֶׁהוּא עֵתָה - אֲלֵא שֶׁהַמְּלָכוּת תִּחְזַר לְיִשְׂרָאֵל •. וְזֶהוּ לְשׁוֹן הַחֲכָמִים: "אֵין בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה לְיְמוֹת הַמְּשִׁיחַ אֲלֵא שֶׁעֲבוּד מְלָכוּת בְּלָבָד" (ברכות לד ב). וְיִהְיֶה בְּיָמָיו - עֲשִׂירִים וְאַבְיּוֹנִים, גְּבוּרִים וְחֲלָשִׁים כְּנֶגֶד זִוְלָתָם. אֲבָל בְּאוֹתָם הַיָּמִים יִהְיֶה נִקְלָה מְאֹד עַל בְּנֵי הָאָדָם לְמִצָּא מְחִייתָם, עַד שֶׁבְעֵמֶל מְעַט שִׁיעֲמֹל אָדָם יִגִּיעַ לְתוֹעֵלַת גְּדוּלָה. וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ: "עֵתִידָה אֲרָץ יִשְׂרָאֵל לְהוֹצִיא גְלוּסְקָאוֹת וְכָלֵי מִילַת" (שבת ל ב) - לְפִי שֶׁבְנֵי אָדָם אוֹמְרִים, כְּשִׁימְצָא אָדָם דְּבַר מוֹךְ וּמִזְמֹן: "פְּלוּנֵי מְצָא פֶת אֶפְיֵי וְתַבְשִׁיל מְבָשֵׁל". וְהָרְאִיָּה עַל זֶה מָה שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבְנֵי נֶכֶר אֶפְרַיִם וְכַרְמֵיכֶם" (ישעיה סא ה) - לְהוֹדִיעַ: שִׁישׁ שָׁם זָרַע וְקִצִּיר. וְלִכֹּן קִצַּף הַחֶכֶם הַזֶּה שֶׁאָמַר הַמְּאֹמֵר הַזֶּה עַל תְּלַמִּידוֹ, כְּשֶׁלֵּא הֵבִין דְּבָרוֹ וְחָשַׁב שֶׁהוּא עַל פְּשוּטוֹ - וְהִשְׁבִּיבוֹ כְּפִי הַשְּׂגָתוֹ. וְלֹא הִיְתָה אוֹתָהּ הַתְּשׁוּבָה תְּשׁוּבָה הָאֲמִתִּית. וְהָרְאִיָּה עַל שְׁלֵא הִשְׁבִּיבוֹ לֹא עַל אֲמִתּוֹ - מָה שֶׁהֵבִיא רְאִיָּה: "עֵנָה כְּסִיל כְּאֻלְתּוֹ" (משלי כו ה).

יִגְדֵל שְׁמוֹ - יתפרסם לטובה. **לְצַדְקוֹ הַגָּדוֹל** - יעבדוהוּ מחמת צדקו ונפלאות שיעשה. **כְּנֶגֶד זִוְלָתָם** - יחסית לאחרים. **נִקְלָה** - בקלות. **גְּלוּסְקָאוֹת** - מיני מאפה. **כָּלֵי מִילַת** - בגדים יפים. **עַל זֶה** - שהעולם ימשיך לנהוג כמנהגו. **קִצַּף הַחֶכֶם הַזֶּה וְכו'** - עיין המעשה [שבת ל:]; יתיב רבן גמליאל וקא דריש עתידה א"י שתוציא גלסקאות וכלי מילת שנאמר יהי פסת בר בארץ. לגלג עליו אותו תלמיד ואמר אין כל חדש תחת השמש אמר ליה בא ואראך דוגמתן בעולם הזה נפק ואחוי ליה כמהין ופטריות וכו'. **מָה שֶׁהֵבִיא רְאִיָּה** - אינו בנוסח הגמ' שלפנינו וצריך עיון.

